
Sztankayné Gulyás Magdolna
(1918–)

1918. április 4-én született Kassán. Biológus diplomát adó egyetemi tanulmányait Prágában, a Károly Egyetemen végezte. Első és egyetlen munkahelye az Országos Közegészségügyi Intézet (OKI) volt, ahol 1942. június 1. és 1973. június 31. között előbb a Parazitológiai Osztályon dolgozott (1966-ig), majd a Fertőtlenítéskutató DDD-osztály entomológiai részlegét vezette. Kezdetben humánparazitológiai, később házi legyekkel, majd szúnyogokkal kapcsolatos vizsgálatokat végzett. Tagja volt annak a kutatócsoportnak, amely – Mihályi Ferenc és Soós Árpád részvételével – ötéves munkával felderítette a hazai csípőszúnyog fajok országos léptékű elterjedését, valamint azok lokálisan jellemző biológiai és ökológiai sajátosságait.

Gulyás a II. világháborút követően, a maláriával szembeni küzdelem részeként a DDT alkalmazási lehetőségeit kutatta – nemcsak a szúnyogok, de a házi legyek elleni védekezés céljából is. Laboratóriumi vizsgálataira alapozott terepkísérletei alapján kerültek hazai bevezetésre a különféle DDT, később HCH hatóanyagú permetező- és porzószerek.

Az 1950-es években kiemelten foglalkozott a hazai rizsföldeken tenyésző szúnyogok elleni védekezés lehetőségeivel. Szintén az 1950-es évek első felében, Tatabánya körzetében, – Molnár Erzsébettel – intenzív kullancsencephalitis góckutatást folytatott, valamint a kullancsfajok elterjedését tanulmányozta.

Gulyás nevéhez fűződik az irtószerek hazai engedélyezését megalapozó – a WHO által ajánlott – hatásvizsgáló módszerek hazai adaptálása és érdemi továbbfejlesztése. Mindez 1955-ben lehetővé tette az irtószerek előállítására, forgalomba hozatalára és hatósági ellenőrzésére vonatkozó jogszabályok kiadását.

Javaslatára alapján került sor az 1956-os dunai árvízhez kapcsolódó, DDT-vel végrehajtott repülőgépes szúnyogirtásra. Gyakorlati munkájához kapcsolódóan 1959-ben megszerezte az egészségügyi gázmesteri szakképesítést is.

Nagyfokú hozzáértését és alaposságát bizonyítja, hogy Gulyás volt az első szakember, aki vizsgálat tárgyává tette a hazánkban honos rovarokban kialakuló rezisztencia problematikáját. Ezirányú megfigyeléseit, vizsgálatainak eredményeit „*Az érintőmérgekkel szembeni rezisztencia*” címmel az 1961. évi OKI évkönyvben adta közre.

1962-ben az elsők között folytatott – a Fővárosi KÖJÁL-lal együttműködve – a melegköd-képzés hazai alkalmazási lehetőségeit megalapozó terepkísérleteket. Magyarországi kutatómunkájának nemzetközi elismerését mutatja, hogy 1962-ben a WHO Rovartani testülete a szakértői közé választotta.

A csípőszúnyogokkal kapcsolatos magyarországi munka eredményeinek Mihályi Ferencsel közösen írt, 1963-ban megjelent, „*Magyarország csípőszúnyogjai*” című monografikus összegzése ma – közel 50 évvel a kiadás után – is értékálló műnek tekinthető. A könyvben a szúnyogártalomra, a szúnyogok elleni védekezésre, valamint a lárvák rendszertanára vonatkozó fejezetek megírása fűződik Gulyás Magdolna nevéhez.

Az Egyiptomban töltött, közel kétéves tanulmányútjáról való hazatérése után, 1970-től a szerves foszforsav-észterek közé tartozó temefosz hatóanyagú rovarirtó szerformák hazai alkalmazási lehetőségeit vizsgálta. Ennek első eredményeként, laboratóriumi és terepkísérletei alapján került termékengedélyezésre, majd közel 40 évig alkalmazásra az ABATE 1 SG szúnyoglárva-irtó homokgranulátum.

A rovarirtó szerek alkalmazásával kapcsolatos vizsgálatai eredményeit, tapasztalatait és megfigyeléseit „*A peszticidek felhasználásának közegészségügyi vonatkozásai*” című, az OKI 1972. évi évkönyvében megjelent közleményében ismertette.

1972-től utolsó Országos Közegészségügyi Intézetbeli ténykedése – már Koncz Ágnessel és Erdős Gyulával együttműködve – a kistérfogatos ULV-eljárás földi kijuttatási lehetőségeinek vizsgálata volt. Erre vonatkozó megfigyelései és tapasztalatai később a légi csípőszúnyog-irtás technológiájának kialakításához is alapul szolgáltak.

Jelenleg fiánál, Svájcban él, elvonultan.

(Koncz Ágnes és Erdős Gyula visszaemlékezései, valamint Erdős Gyula írása alapján.)

* * *